

ИВИЦА Љ. ЂОРЂЕВИЋ*
ОЗРЕН ЦИГУРСКИ
Факултет безбедности
Београд

УДК 351.78:316.334.56
Прегледни рад
Примљен: 24.03.2019
Одобен: 18.05.2019
Страна: 233-246

КОНЦЕПТ ЉУДСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ КАО ОКВИР ЗА АНАЛИЗУ СТАЊА БЕЗБЕДНОСТИ У ГРАДОВИМА

Сажетак: Чињеница да више од половине људске популације на планети земљи живи у урбаним срединама привлачи пажњу аналитичара разних профила. Специфичност наше идеје је да кроз призму концепта људске безбедности утврдимо кључне карактеристике урбаног простора који утичу на безбедност грађана. Одабиром индикатора из доступних статистичких извора покушали смо да утврдимо која су обележја карактеристична за урбане просторе који су проглашени безбедним. Примењујући исти принцип анализирамо и главна обележја небезбедних градова. Идентификацијом релевантних индикатора стварамо могућност да праћењем промена њихових вредности пројектујемо даље тенденције, односно благовремено реагујемо на могуће негативне појаве.

Концепт људске безбедности (Human Security – HS), представља погодан аналитички оквир који може да допринесе квалитету анализе квантификацијом параметара на основу којих се мери квалитет живота грађана. Идеја водила при формулацији теме је да се путем конкретних података везаних за изабране градове укаже на аналитички потенцијал концепта људске безбедности у урбаном планирању.

Добијени резултати кроз анализу изабраних области битних за квалитет живота становника урбаних центара могу да се искористе као параметри на основу којих се благовремено реагује у циљу отклањања уочених недостатака активирањем система раног упозорења. Наш приступ омогућава анализу различитих сценарија као основу за вредновање и прогнозирање приликом доношења одлука у области урбаног планирања. Циљ је да се на основу предложених елемената анализе подигне ефикасност процеса креирања политике и спровођења урбаног развоја.

Кључне речи: Људска безбедност, Урбана безбедност, Систем раног упозорења, Политика урбаног развоја

Увод

Према подацима Агенције за економске и социјалне односе Уједињених нација (The United Nations Department of Economic and Social Affairs - UNDE-

* djivica@gmail.com

SA) у градовима живи преко 54% светске популације. Пројекције показују тренд раста урбаног становништва тако да би до 2030. године преко 60% људи на планети живело у градовима (UNDESA, 2016).

Имајући у виду наведену статистику можемо применити принцип аналогije и рећи како динамика живота у градовима доминантно утиче на опште услове живота људске популације на планети земљи. У датом контексту логично је рећи да статистика која се води на нивоу држава, пре свега говори о урбаном делу њиховог становништва и зато сматрамо да постојећа статистика која се најчешће везује за административне територије, односно државе, у највећем делу објашњава појаве које су карактеристичне за урбане средине. Постојећи подаци се могу искористити како би показали да основне поставке концепта људске безбедности имају своју потврду у актуелним глобалним приликама. Систем раног упозорења базиран на индикаторима који се односе на стање у седам области (димензија) битних за квалитет живота грађана може да се искористи за разумевање ситуације и предузимање одговарајућих корака како би се ситуација променила на боље.

Безбедност људи у контексту теме рада покушаћемо да сагледамо кроз призму односа следећих индикатора:

- индекс перцепције корупције;
- задовољство становништва сопственим животом;
- величина градова, односно број становника;
- проценат урбане популације у односу на укупан број становника;
- степен једнакости у расподели дохотка исказан кроз ГИНИ индекс; и
- проценат популације испод линије сиромаштва.

Избор индикатора је начињен на бази опредељења за концепт људске безбедности као аналитички оквир у коме се безбедност људи вреднује у односу на квалитет њиховог живота. Свакако да је могућа шира листа индикатора¹, али сматрамо да је наведени избор довољан за илустрацију аналитичког потенцијала концепта људске безбедности и система раног упозорења базираног на промени индикатора стања унутар сваке од седам димензија безбедности грађана.

У анализи се опредељујемо за две групе градова које су формиране на основу:

1. Листе рангираних градова прављене према броју убистава на 1000 становника као мере степена насиља присутног на територији градова и
2. Листе рангираних градова на основу изабраних критеријума сигурности њихових становника.

Анализом наведених индикатора покушаћемо да утврдимо који је њихов утицај на квалитет живота становника изабраних градова и да ли изабрани

¹ Примера ради постоје радови у којима је већ доказана веза између нивоа оствареног прихода по глави становника и стабилности у државама, па због тога нисмо хтели да оптерећујемо текст и тим индикатором. За читаоце који су заинтересовани једно од истраживања могу да пронађу на адреси: <http://www.columbia.edu/~mh2245/papers1/HV.pdf> (10.VIII 2017).

индикатори могу да послуже у систему раног упозорења за предузимање адекватних корака како би се на време зауставили негативни трендови, односно променила лоша актуелна ситуација.

Концепт људске безбедности

Након пада Берлинског зида дошло је до тектонских поремећаја планетарних размера. Реализован је модел функционисања и уређења друштвено економских процеса по узору на доминантну државу, након распада СССР-а, тадашњег светског хегемона САД. Модел неоконзервативног уређења институција и привредних активности имао је одређене механизме који су у развијеним земљама минимизирали негативне ефекте. Насупрот томе на простору транзиционих земаља примена неоконзервативног модела, без адекватних контролних механизма институција, дао је катастрофалне резултате по квалитет живота грађана наведених земаља (Ђорђевић, 2013). Експерти Развојне агенције ОУН (*United Nations Development Programme - UNDP*) уочили су негативне глобалне трендове и у извештају о људском развоју за 1994.годину (UNDP, 1994) промовишу аналитички модел који треба да скрене пажњу светске јавности на општи пад стандарда и изневерена очекивања грађана од општег процеса демократизације и либерализације на глобалном нивоу. Понуђени аналитички оквир базиран на седам аспеката квалитета живота грађана назван је људска безбедност.²

Потенцирајући економске услове, стање здравственог система, квалитет исхране, еколошке прилике, индивидуалну и колективну безбедност, као и природу политичког система концепт људске безбедности указује на значај наведених области за квалитет живота грађана. Основна идеја није била да се дезавуише улога државе и њених институција, већ напротив да се укаже на њихов значај и недостатке у функционисању.

У концепту људске безбедности економски стандард грађана се не посматра искључиво кроз призму класичних економских показатеља исказаних преко бруто домаћег производа (GDP - gross domestic product), укупног оствареног прихода (GNI - gross national income) и осталих статистичких показатеља већ се у обзир узима и сигурност запослења као стабилан извор прихода. Економски стандард се рефлектује на квалитет исхране и доступност намирница на индивидуалном и породичном нивоу, али и преко квалитета и доступности услуга здравственог система на нивоу заједнице. Веза између економије и безбедности грађана манифестује се на индивидуалном нивоу и нивоу заједнице јер у условима лоших привредних прилика постоји тенденција раста кримина-

² За читаоце који нису упознати са концептом људске безбедности треба рећи да је то приступ који безбедност одређује кроз призму квалитета живота грађана на неком простору. Анализа стања врши се кроз седам димензија: економску, квалитет исхране, ситуацију у области здравља, еколошку, личну безбедност, безбедност заједнице и политичку, односно институционалну безбедност. Ситуација у свакој од димензија квантификује се путем одговарајућих индикатора. (UNDP, 1994:24-25)

ла, уличних банди, али и корупције и осталих видова организованог криминала. Лоша унутрашња ситуација може да се манифестује на регионалном, али и ширем нивоу кроз разне форме нестабилности и сукоба. Уколико постоји незадовољство грађана личним статусом то може да се рефлектује и на функционисање политичког система, како кроз апстиненцију и уздржавање од политичког деловања, тако и кроз раст екстремистичких организација и партија које заступају фундаментализам разних облика и форми. У тим условима постоји опасност од злоупотребе класичних система (институција) безбедности што може одвести у ауторитаризам разних форми који војску, полицију и обавештајне службе отуђује од државе, односно народа чије би интересе институције требале да штите (Ђорђевић, 2013:108-156).

Концепт људске безбедности је замишљен као аналитички оквир који на основу индикатора стања наведених области указује на поремећаје у функционисању система. Утврђене негативне вредности индикатора треба да послуже као сигнал за узбуну на основу којег систем реагује како би се спречила (отклонила) опасност по грађане и заједницу људи који живе на неком простору. Систем раног упозорења је добар помоћни корективни инструмент за мудре државнике, односно институције система које треба да обављају своју друштвену улогу у пуном капацитету. Незадовољство људи сопственим статусом може врло лако да се инструментализује и усмери на припаднике других нација или раса што је посебно значајно за вишенационалне средине.

Систем раног упозорења

Систем раног упозорења је ушао на велика врата у академску заједницу преко модела прављених за потребе предвиђања реализације ризика који представљају опасност по функционалност одбрамбених и привредних целина. Концепт људске безбедности представља својеврсну операционализацију система раног упозорења у односу на квалитет живота грађана посматран кроз већ наведених седам димензија. У основи је иста логика тако да се може рећи како је систем раног упозорења, у најмању руку, комплементаран а можда и најбитнији у концепту људске безбедности. Наиме, реч је о томе да се на бази низа релевантних индикатора квантификују параметри који одлучујуће утичу на стање система како би се утврдио његов статус. Систем раног упозорења је постављен тако да се на основу промене вредности изабраних параметара може пројектовати даљи развој догађаја, односно интервенцијом спречи уочени негативни тренд.

Данас се систем раног упозорења у најширој академској заједници препознаје као производ хладног рата када су конструисани модели који би омогућили предвиђање могућих догађаја на основу пројектованих сценарија и промене кључних параметара унутар посматране области. Методолошки гледано нема разлога за оспоравање те тезе јер је претња нуклеарном катаклизмом, која је висила у ваздуху, захтевала изналажење механизма превенције

тог догађаја.³ Прављени су сложени математички модели на бази теорије система, теорије вероватноће и теорије игара који су са увођењем компјутера у процес добили сасвим други ниво у односу на класично извиђање и обавештајну делатност у реалном времену. Могућност обраде великог броја података уводи далеко више параметара у игру што значајно усложњава процес и уколико је модел добро постављен доприноси подизању нивоа тачности предвиђања. Модели базирани на системском приступу и системској динамици омогућавају подизање нивоа ефикасности у процесу предвиђања могућих сценарија и благовремено предузимање одговорајућих корака (Cargata, 1999; Page, 1996).

У датом контексту предвиђања на бази система раног упозорења могу да се искористе како би се предупредиле негативне појаве у будућности које имају значајан утицај на квалитет живота грађана. За уочавање сигнала који наговештавају могућу кризу неопходна је анализа постојећих ситуација. Имајући у виду актуелну праксу ми можемо да утврдимо који су то елементи од битног утицаја за стабилност заједнице, као и факторе који доприносе стварању напетости и погодују негативним појавама у градским срединама. Систематичан приступ области анализе захтева праћење сијасет индикатора који говоре о карактеристикама савремених урбаних центара и праве разлику између успешних и неуспешних заједница. Природа рада и простор који нам стоји на располагању не омогућава екстензивну анализу која би укључила све релевантне факторе. Примера ради Ериц Браhm наводи следећи сет фактора који могу да укажу на појаву нестабилности унутар заједнице:

- изненадне демографске промене и расељавање становништва;
- повећање стопе незапослености;
- економски шокови или финансијске кризе;
- уништавање или скрнављење верских објеката;
- дискриминација или закони који фаворизују једну друштвену групу у односу на друге;
- репресија државних структура;
- неповерење у референдуме и изборни процес;
- раст нетолеранције и предрасуда;
- повећање броја демонстрација и протестних скупова;
- стране интервенције;
- појава заразних болести; и
- прилив избеглица. (Brahm, 2005)

Имајући у виду да је урбанизација глобални феномен који проистиче из капитализма као доминантног облика организације људских активности покушаћемо да на основу анализе која следи дођемо до фактора који чине разлику између две групе градова: Градова који чине сигурно и хумано окружење за живот њихових становника и оних средина које представљају извор опасности по егзистенцију њиховог становништва.

³ Овде стављамо само једну малу напомену да су елементи система постојали и пре почетка хладног рата (<http://www.globalsecurity.org/space/library/report/1998/sbirs-brochure/part03.htm>).

Савремена реалност градског живота

Феномен глобализације се најпре прелама кроз промену услова живота градског становништва. Концентрација и централизација као опште обележје капитализма градове чини доминантном формом насеља. Међутим, почетне предности градских насеља које су се огледале у нижим трошковима изградње инфраструктуре и лакшег долажења до радног места временом нестају. Са ширењем простора захвата градских насеобина и великом концентрацијом људи на малом простору све је теже одржавати функционалност инфраструктуре. Поред физичких елемената јавне инфраструктуре (водовода, канализације, путева), јављају се проблеми у организацији система власти и пружања безбедности грађанима. Апсорпциони капацитети градова су давно превазиђени, велики број незапослених и нерегистрованих новопридошлих људи чини, потенцијално, значајан безбедносни ризик. Незадовољство личним статусом, поготову млађих категорија становништва, представља погодну средину за развој криминалних организација и регрутовање нових чланова. Данас се готово увек подразумева да су статистике о криминалним организованима и разбојништвима везане за велике урбане средине. Иако су седишта неких организованих криминалних група изван урбаних центара њихове активности и највећи део зараде остварује се на урбаним просторима.

Долажење до индикатора на основу којих се процењује промена ситуације у циљу сагледавања даљих трендова врши се на основу теоријских претпоставки уз анализу познатих феномена. За потребе анализе у склопу овог рада идеја је да се на основу познатих општих заједничких обележја градова утврди која су обележја урбаних подручја заједничка за категорију најопаснијих градова за живот у односу на најбезбедније градове. Приликом избора критеријума за анализу руководили смо се доступношћу података за наведене две групе градова по критеријуму нивоа безбедности њиховог становништва.

Табела 1. приказује десет градова у којима има највише насиља по критеријуму броја убистава на 1000 становника. Насупрот табели 1. у Табели 2. приказани су подаци који се односе на најбезбедније градове света ранжираних на основу стања 40 индикатора из четири области које су процењене као најважније за безбедност њихових становника. Безбедност дигиталних система, здравствена безбедност становништва, безбедност инфраструктуре и лична безбедност су области које су оцењиване у односу на ризике које могу да очекују пословни системи у истраживањем обухваћеним градовима.

Поређењем података из приказаних табела долазимо до нашег првог запажања у односу на индекс перцепције корупције (*Corruption Perceptions Index – CPI*)(TI, 2016). Ниво CPI показује да се најбезбеднији градови налазе у државама са индексом корупције изнад 72 (од могућих 100 поена) што их позиционира на табели Transparency International –а од 20 места па навише. Док је CPI за градове са највише насиља између 17 и 40 што ове позиционира између 79 и 166 позиције од 176 држава света (TI, 2017). Када је реч о индексу среће (Helliwell, Layard, & Sachs, 2016:17) у држави и његовој вези са ситуацијом у посматраним градовима постоје одређена одступања. Јапански и сингапурски

држављани су далеко незадовољнији својим животом у односу на државе на чијим просторима су остали градови чији су становници најбезбеднији. Код градова са највећом стопом убистава учувамо да Бразил и Мексико одскачу у односу на просек и очекивану корелацију између задовољства животом и насиљем. Наиме држављани Бразила и Мексика показују далеко већи степен задовољства својим животом него што би се очекивало у односу на број убистава у њиховим градовима. Анализа по дубини дала би прецизније информације о томе каква је ситуација у подручју наведених градова, али свакако можемо рећи да постоји одређена веза између задовољства личним животом (индекса који се односи на ниво државе) и насиља у градовима, уз наведена одступања.

Број становника показује да нема очигледне корелације у односу на безбедносну ситуацију у градовима. Супротно очекивањима види се да је насиље заступљеније у градовима до 3.000.000 становника док међу најбезбеднијим градовима имамо и оне са преко десет пута већим бројем становника.

GINI индекс⁴ показује да има корелације између степена праведности расподеле друштвеног богатства и степена насиља. Од уочене везе одступају четири града Њујорк, Сингапур, Токио и Осака из три државе чија је вредност GINI индекса изнад најниже вредности (37) која је забележена за државе у којима се налазе најнасилнији градови.

Табела 1: Рангирање градова света према броју убистава

Р а н г	Град и држава	Подаци о градовима		Подаци о државама				
		Убиства на 100.000 становника *	Број становника 2016.год. **	Процент урбане популације *4	СРП и ранг 2016 ⁵	Индекс среће (ранг и бодови) ⁶	GINI индекс ⁴	Процент становништва испод линије сиромаштва ⁴
1.	Caracas, Venezuela	130.35	3.000.000	89	17 (166)	44 - 6.084	39	19,7
2.	Acapulco, Mexico	113.24	652.000	79,2	30 (123)	21 - 6.778	48,2	46,2
3.	San Pedro Sula, Honduras	112.09	489.466	54,7	30 (123)	104 - 4.871	47,1	29,6
4.	Distrito Central, Honduras	85.09	1.225.000 ³	54,7	30 (123)	104 - 4.871	47,1	29,6
5.	Ciudad Victoria, Mexico	84.67	270.000	79,2	30 (123)	21 - 6.778	48,2	46,2
6.	Maturin, Venezuela	84.21	411.000	89	17 (166)	44 - 6.084	39	19,7
7.	San Salvador, El Salvador	83.39	526.000	66,7	36 (95)	46 - 6.068	37	34,9
8.	Ciudad Guayana, Venezuela	82.84	747.000	89	17 (166)	44 - 6.084	39	19,7
9.	Valencia, Venezuela	72.02	1.385	89	17 (166)	44 - 6.084	39	19,7
10.	Natal, Brazil	69.56	763.000	85,7	40 (79)	17 - 6.952	49,7	3,7

Табела је креирана на основу података из следећих извора:

* The 50 most violent cities in the world Christopher Woody

** World Population Review <http://worldpopulationreview.com>

*3 <https://www.citypopulation.de/php/honduras-admin.php?adm2id=0801>

*4 CIA: The World Factbook 2017.

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>

*5 Transparency International (2017): Corruption Perceptions Index 2016, Berlin, pp.4-5.

*6 Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. (2016). *World Happiness Report 2016, Update (Vol. 1)*. New York: Sustainable Development Solutions Network. pp.20-22

⁴ GINI индекс представља приказ неједнакости при расподели дохотка. У случају савршене једнакости (кад би свака особа добијала исти доходак), вредност GINI коефицијента била би 0. У нашем случају обележавања вредности у распону од 0 до 100, 100 би представљао највећи диспаритет у приходима (уобичајени приказ GINI индекса у литератури на српском језику је у распону од 0 до 1, прим.аутора) (Liberati, 2006).

Процент урбане популације у односу на укупно становништво државе не показује значајније одступање у обе групе градова тако да није релевантан индикатор за анализу. Далеко важнијим се показао податак о броју становника испод линије сиромаштва који показује да је у категорији градова са највише насиља већи проценат становништва испод линије сиромаштва него међу најбезбеднијим градовима уз изузетак Бразила.

Табела 2: Најбезбеднији градова света

Р а н г	Град и држава	Број становника у градовима 2016.године*	Подаци о државама				
			Процент урбане популације**	СРП и ранг 2016 ³	Индекс среће у држави (ранг и бодови) ⁴	GINI индекс**	Процент становништва испод линије сиромаштва*
1.	Tokyo, Japan	38.000.000	93,5	72 (20)	53 - 5.921	37,9	16,1
2.	Singapore, Singapore	5.619.000	100	84 (7)	22 - 6.739	45,8	N/A
3.	Osaka, Japan	20.238.000	93,5	72 (20)	53 - 5.921	37,9	16,1
4.	Stockholm, Sweden	1.486.000	85,8	88 (4)	10 - 7.291	24,9	15
5.	Amsterdam, Netherlands	1.091.000	90,5	83 (8)	7 - 7.339	30,3	8,8
6.	Sydney, Australia	4.505.000	89,4	79 (13)	9 - 7.313	30,3	N/A
7.	Zurich, Switzerland	1.246.000	73,9	86 (5)	2 - 7.509	29,5	6,6
8.	Toronto, Canada	5.993.000	81,8	82 (9)	6 - 7.404	32,1	9,4
9.	Melbourne, Australia	4.203.000	89,4	79 (13)	9 - 7.313	30,3	N/A
10.	New York, USA	18.593.000	81,6	74 (18)	13 - 7.104	45	15,1

Табела је креирана на основу података из следећих извора:

- Ben Moshinsky: The 15 safest cities in the world, Business Insider Inc. <http://uk.businessinsider.com/>

* World Population Review <http://worldpopulationreview.com>

** CIA: The World Factbook 2017.

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>

*3 Transparency International (2017): Corruption Perceptions Index 2016, Berlin, pp.4-5.

*4 Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. (2016). World Happiness Report 2016, Update (Vol. I). New York: Sustainable Development Solutions Network. pp.20-22

Међутим, постоје одређене специфичности проистекле из праксе и живота у великим урбаним срединама. За ову прилику немамо довољно простора да се упуштамо у све аспекте теоријских расправа на тему урбаних политика, али зато можемо да препоручимо капитално дело *Теорије урбаних политика* (Judge, Stoker and Wolman, 1998) у коме је дат свеобухватан приказ теоријских праваца из предметне области. *Приручник за урбане студије* (Paddison, 2001) такође представља значајну референцу за разумевање процеса од којих зависи урбани развој. На основу наведених извора читаоци могу да сагледају сву сложеност политике урбаног развоја и виде како је њена актуелизација логична последица повећања процентуалног учешћа градског становништва у укупној људској популацији.

Политике урбаног развоја

У теорији појам *политика*⁵ објашњава се као сфера свих процеса, односа и институција кроз које се остварује усаглашавање интереса припадника одређене заједнице како би се регулисале активности од којих зависи њена функционалност (SA, 1975: 787). Принципи политичког деловања и организације система демократског одлучивања у градовима не разликују се пуно у односу на функционисање политичког система на нивоу држава.

⁵ Од старогрчке речи *polis*(πόλις) која се односи на град-државу античке грчке и првобитно значење се односило на државне – јавне послове (*politikos* - политикос).

Уређење јавног простора представља одраз доминантних друштвено-економских односа успостављених између људи који деле заједнички животни простор. Свакако постоји и повратна спрега утицаја просторног амбијента на природу односа између људи. Од степена разумевања тих интеракција зависи ефикасност уређења система и квалитет живота грађана. Због тога треба избегавати замку елитистичког приступа, односно доминацију привредних структура у процесу уређења простора јер би на тај начин велики део становништва остао ускраћен за задовољавање њихових потреба у односу на животну окружење. У ширем контексту политика урбаног развоја представља део политике просторног (регионалног) развоја која треба да се прилагоди локалним специфичностима и потребама људи конкретног градског простора. Карактер урбане политике долази до изражаја кроз разлику природе веза које постоје између владавине (*government*) и управљања (*governance*). О овој теми најрепрезентативнији текст (нама доступан) може да се прочита у докторској дисертацији колегинице Ђорђевић која се бави везом између стратешког планирања и различитих нивоа владавине, односно управљања (Djordjevic, 2006: 13-53). Колегиница Ђорђевић указује на концептуалне везе између управе и владавине имајући у виду промене изазване глобализацијом. Кључно питање је усклађивање интереса многих актера за уређење урбаног простора и избегавање монополизације утицаја владајуће структуре при креирању и спровођењу урбаних политика. Артикулисање и заступљеност интереса локалног становништва кроз процес формулисања политике урбаног развоја представља један од примарних циљева добре управе која треба да онемогући супремацију интереса било које друштвене групе, односно профитно оријетнисаног ентитета.

Посебно значајан проблем у односу на формулисање и спровођење политике урбаног развоја представља замка професионализације сфера које по природи ствари представљају политичко поље усаглашавања интереса заинтересованих страна. Наметање логике да у питањима битним за функционисање града нема места политици већ је то ствар професионалаца (урбаниста и осталих) из градске управе води ка доминацији профита у односу на интересе грађана. Усаглашавање интереса свих актера који живе на простору градова захтева поштовање следећих принципа који су у основи плуралистичког модела урбане политике по *Jordan*-у (Jordan, 1990:293):

- 1) **Децентрализација моћи,**
- 2) **Укљученост свих друштвених група** без обзира на њихов економски статус,
- 3) **Дисперзија моћи** као основни предуслов демократије,
- 4) Резултат политичких процеса треба да буде **диференцијација приступа по секторима** у односу на политичке актере.
- 5) **Политичка моћ** у односу на контролу институционалних структура треба да буде резултат изборне воље гласачког тела.
- 6) Интеракција интереса политичких актера треба да обезбеди **легитимност политичких ауторитета као носилаца заједничке воље.**

Сложеност формулације и спровођења урбаних политика условљена је бројем учесника и вишеслојности нивоа процеса. Колегиница Ђорђевић препод-

знаје осам различитих интеракција које су од утицаја на формулисање политике и њено спровођење. Основна подела је на вертикалну и хоризонталну дихотомију која се испољава кроз односе између (Djordjevic, 2006: 38):

- а) Јавног интереса на нивоу локалне самоуправе и ширег простора (државе - региона).
- б) Интереса локалне заједнице у односу на невладине организације.
- ц) Интереса локалне заједнице у односу на појединачне интересе грађана.
- д) Односе између разних нивоа власти (од локалне самоуправе до државног нивоа).
- е) Доминантност централних власти у односу на остале нивое власти.
- ф) Централни и локални односи јавно – приватног партнерства.

Имајући у виду сложеност интеракција различитих актера у процесу настајања и спровођења политике урбаног развоја *Simmie* уочава да успешна и ефикасна урбана политика треба да успостави равнотежу између:

1. Приватног и јавног интереса.
2. Грађана и институција система.
3. Права власника имовине на простору града и јавне управе.
4. Тржишта и плана (Simmie, 2001:385).

Резултат описаних односа зависи од нивоа демократичности система и степена друштвене контроле над процесом одлучивања изабраних властодржаца. Демократска утемељеност институција подразумева поред поштовања интереса грађана и коришћење релевантних професионалних и академских организација чије експертизе могу да допринесу квалитету одлука надлежних инстанци. Синергија позитивних утицаја свих актера у процесу спречава мајоризацију интереса, посебно су важне организације цивилног друштва које могу путем критичког праћења рада да имају контролну улогу у односу на потезе актуелних властодржаца.

Закључак

Од првобитне функције градова као насеља која пружају сигурност својим житељима захваљујући утврђењу у чијој се непосредној близини налази дошло се до тога да је превасходни мотив за боравак у градским насељима тамошњи виши животни стандард. Велика концентрација људи на једном месту довела је до усложњавања организације живота становника градова. С обзиром на то да структура становништва у градовима одражава успостављене глобалне друштвено - економске обрасце све су израженије социјалне тензије између становника различитих економских слојева. Асимилациони потенцијал градова давно је превазиђен. Стварају се конгломерати успешних прилагодљивих кругова и оних који су унапред отписани као друштвена маргина, популација којој су намењени послови недостојни за припаднике савремених елита.

Велики број људи на малом простору усложњава систем организације и потенцира питање функционалности институционалног и инфраструктурних система. У условима глобализације постоји тренд унификације образаца жив-

љења на планетарном нивоу што изазива разне негативне ефекте чији интензитет зависи од локалних специфичности (културних и историјских особености). Управо су поменуте специфичности и допринеле томе да су сви градови из категорије најнебезбеднијих са простора Централне и Јужне Америке. Колонијална прошлост и константни страни утицаји оставили су трага у функционисању система и уређењу тамошњих институција од којих зависи квалитет живота људи настањених у градовима поменутог региона.

Подсећамо да је постављени циљ рада указивање на аналитички потенцијал концепта људске безбедности како би се утврдили фактори који чине разлику између безбедних и небезбедних градова. Као што је већ речено, идеја је била да се дође до индикатора који могу да се примене за сва урбана насеља (или барем већину) и чија вредност може да нам пружи информације о стању безбедности, односно трендовима у тој сфери.

Представљена анализа је утврдила да је један од највећих узрока проблема у небезбедним градовима степен корупције регистрован у државама на чијим се територијама они налазе. Корупција разара институционални систем и ствара амбијент у коме се свако бори за лични интерес чија реализација бива на штету општег-заједничког интереса грађана. Друго заједничко обележје за посматране групе градова је велики број популације унутар држава испод линије сиромаштва. Најнебезбеднији градови имају далеко већи проценат становништва испод линије сиромаштва у односу на безбедне градове. Сиромаштво је у одређеној вези са степеном неједнакости у расподели дохотка. Објашњење одређених одступања у вредности GINI индекса захтевају додатна истраживања локалних услова што је овом приликом неизводљиво због ограниченог простора (обима рада).

Одређени индикатори за које је постојала претпоставка да су битни у контексту анализе као што су индекс среће, проценат урбане популације у односу на укупан број становника државе и величина градова, у датом контексту, нису релевантни за стање безбедносних прилика у анализираним градовима.

На крају можемо да закључимо како CPI, проценат од укупног становништва испод линије сиромаштва и GINI индекс у одређеној мери могу да буду поуздани показатељи на основу којих се може активирати систем раног упозорења и реаговања у циљу спречавања погоршања безбедносне ситуације унутар урбаних простора. Пораст корупције, повећање процента становништва испод линије сиромаштва и већа неједнакост у расподели дохотка треба да упале светла за узбуну јер су скоро сигуран сигнал да следи период нестабилности и пораст криминала на неком простору. Регистровање негативних трендова код изабраних индикатора омогућава благовремену интервенцију путем промена у политици урбаног развоја.

Литература:

1. Brahm, Eric (2005): "Early Warning". In Burgess, Guy & Burgess, Heidi Eds. *Beyond Intractability*. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. Posted: January 2005 Преузето 17.03.2019. ca:
<http://www.beyondintractability.org/essay/early-warning>.
2. Cargata, J. Patrick (1999): *Business Early Warning Systems – A guide for managers, executives & investors*, Butterworths of New Zealand Ltd.
3. CIA (2017): *The World Factbook 2017*. Преузето 17.07.2017. ca:
<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>
4. Djordjevic, Masa (2006): *The Effect of Strategic Planning on Urban Governing Arrangements: The Politics of Developmental Planning in Budapest and Warsaw*, A Doctoral Dissertation Submitted to Central European University in partial fulfilment of the requirements for the Degree Doctor of Philosophy, Budapest.
5. Ђорђевић, Љ. Ивица (2013): *Људска безбедност – globalni kontekst i primena u Srbiji*. Beograd: Institut za uporedno pravo – Dosije, Beograd.
6. EC (2011): *Cities of tomorrow Challenges, visions, ways forward*, European Commission, Directorate General for Regional Policy, Luxembourg. Dostupno na internet adresi: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/citiesoftomorrow/index_en.cfm (03.maj 2018.).
7. Helliwell, L. John; Layard, Richard and Sachs, Jeffrey (2016): *World Happiness Report 2016*, Update (Vol. I). Sustainable Development Solutions Network, New York.
8. ISDR (2009): *Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction*, International Strategy for Disaster Reduction, United Nations, Geneva.
9. Jordan, Grant (1990): "The pluralism of pluralism: an anti-theory?", *Political Studies*, 38 (2): 286- 301.
10. Judge, David; Stoker, Gerry and Wolman, Harold eds. (1998): *Theories of Urban Politics*, SAGE Publications, London.
11. Moshinsky, Ben (2016): „The 15 safest cities in the world“. *Business Insider Inc*. Преузето 10.07.2017. ca: <http://uk.businessinsider.com/>
12. Paddison, Ronan ed. (2001): *Handbook of Urban Studies*, SAGE Publications Ltd., London.
13. Page, M. Anthony (1996): „Providing effective early warning: Business Intelligence as a strategic control system“. U Gilad, Ben and Herring, Jan eds. (1996): *The Art & Science of Business Intelligence Analysis*, JAI Press.
14. SA (1975): *Politička enciklopedija*, Savremena administracija, Beograd.
15. Simmie, James (2001): "Planning, Power and Conflict" in: Paddison, Ronan ed. (2001): *Handbook of Urban Studies*, SAGE Publications Ltd., London.
16. TI (2017): *Corruption Perceptions Index 2016*. Transparency International, Berlin.
17. TI (2016): *Corruption Perceptions Index 2016: Short Methodology Note*, Transparency International, Berlin. Преузето 17.01.2019. ca:
https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016.
18. UNDESA (2016): *The World's Cities in 2016 – Data Booklet (ST/ESA/ SER.A/392)*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. Преузето 17.01.2019. ca:
http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2016_data_booklet.pdf
19. UNDP (1994): *Human Development Report*, United Development Programme, Oxford University Press, New York – Oxford.

20. Vensim: <http://vensim.com>.

21. Woody, Christopher (2017): *The 50 most violent cities in the world*. Business Insider. Преузето 07.06.2018. са: <http://www.businessinsider.com/most-violent-cities-in-the-world-2017-4>

22. *World Population Review* (2017). Walnut USA. Преузето 07.06.2018. са: <http://worldpopulationreview.com>

CONCEPT OF HUMAN SECURITY AS A FRAMEWORK FOR ANALYSIS OF STATE OF SECURITY IN CITIES

Summary: The fact that more than half of the human population on the planet Earth lives in urban areas attracts the attention of analysts of various profiles. The specificity of our idea is that through the prism of the concept of human security we are supposed to determine the key characteristics of urban space that affect the safety of citizens. By selecting indicators from the available statistical sources, we have tried to determine which features are characteristic of urban spaces that have been declared safe. Applying the same principle we also analyze the main features of unsafe cities. By identifying the relevant indicators, we create the possibility to project further tendencies, by monitoring the changes in their values, that is, we react in a timely manner to possible negative phenomena.

The Human Security concept represents a convenient analytical framework that can contribute to the quality of analysis by quantifying the parameters on the basis of which the quality of life of citizens is measured. The main idea behind the formulation of the topic is that through the concrete data related to the selected cities we point out the analytical potential of the concept of human security in urban planning.

The results obtained through the analysis of selected areas relevant to the quality of life of urban population residents can be used as parameters on the basis of which a timely reaction is expected in order to eliminate the observed deficiencies by activating the early warning system. Our approach enables the analysis of different scenarios as a basis for evaluation and forecasting when making decisions in the field of urban planning. The aim is to increase the efficiency of the policy development process and the implementation of urban development based on the proposed analyzes.

In relation to the set goal of the work we have shown that there is a certain analytical potential of the concept of human security to determine the factors that make the difference between safe and unsafe cities.

The analysis carried out indicates a significant link between the security of cities and the degree of corruption registered in the countries in which they are located. Namely, corruption is destroying the institutional system and creating an environment in which everyone is fighting for personal interest whose realization is at the expense of the general and common interest of citizens. Another common feature for the observed city groups is the large number of population within countries below the poverty line. The most unsafe cities have a far greater percentage of the population below the poverty line than safe cities. Poverty is the result of inequality in the distribution of income expressed through the GINI Index, and the observed deviations of this parameter require additional research of local conditions which, due to limited space, is impossible on this occasion.

Certain indicators for which there was a presumption that they are relevant in the context of the analysis, such as the happiness index, the percentage of the urban population in relation to the total population of the country and the size of cities, are not relevant for the state of security in the analyzed cities.

Finally, we can conclude that the CPI, the percentage of the total population below the poverty line and the GINI index, may to a certain extent be indicators on which the early warning system should be activated in order to prevent the deterioration of the security situation within urban spaces. Negative trends in these indicators should trigger warning lights because they are almost a sure signal that the security situation in some area is deteriorating. The problem can be prevented by timely intervention through a change in urban development policy.

Key words: Human Security, Urban Security, Early Warning System, Urban Development Policy